

Ključić, grad Nelepićev u kninskoj županiji.

Napisao

Grgur Urlić-Ivanović.

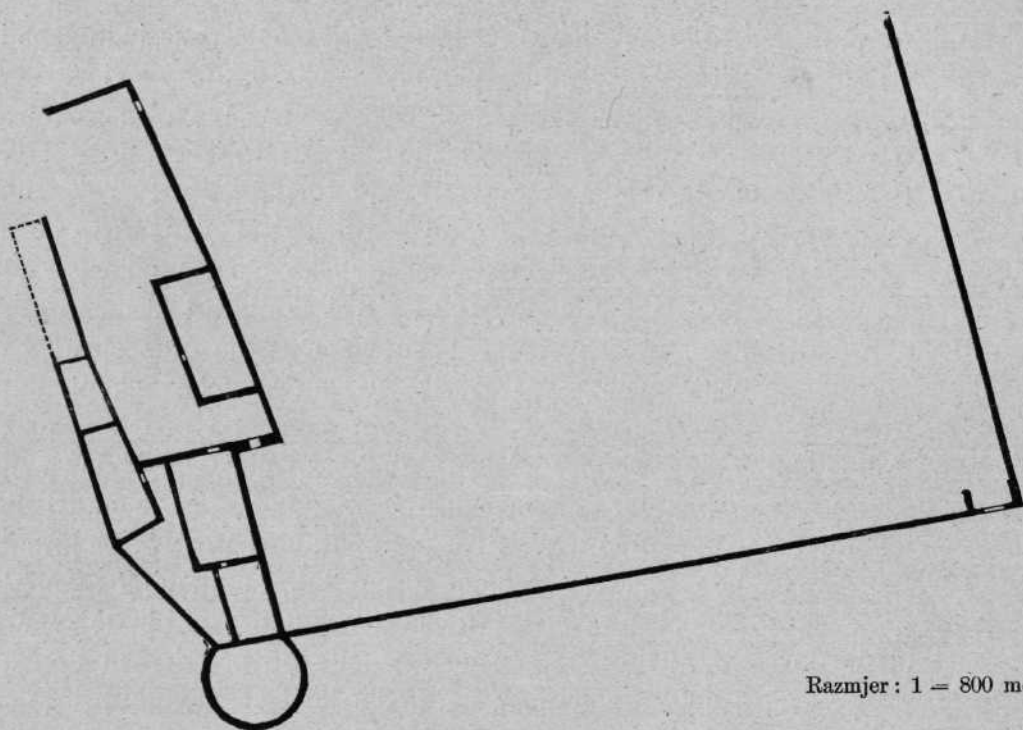
(Sa dvie slike.)

rad Ključić, ili kako puk danas nazivlje *Ključići*, daleko na jugo-zapad, od Drniša 9 kil., od Šibenika u sjevero-iztok 18 kil., osovio se na debelu, visoku prisojnu klisu Miljevačke grede. Njegove su okolice slikovite, divlje, dražestne. Silne prolomine suču sa sjevero-iztoka Drniša do gaza Krki pod Trtar. Tuda Čikola, kad nagla, kad tiha, teče s Petrovapolja u dužinu od 15 kil. i izlieva se u Krku. Iznad Ključica dvie *brine* srazuju se osovno. Dvie uvale s jedne i s druge strane duboko okružuju kosu Ključica, visoku s obronka nad Čikolom do 100 m. Taj podnevni klis kao stožina iznese se nad Čikolu, prosječen obara se koso sa sjeverne strane, a s podneвне ulegnuta kosa spušta se na okrajke uvale i na debeli jek plodnih oranica i livada. Grad Ključić utvrdio se na tom kršu. Sa svoga visokog klisa gleda k jugo-iztoku na pitomu visoravan Pokrovnika, na Trtar i na podolje donje Krke k vodapadu Skradinskom. Sa zapada i sjevera nadvisuje ga Miljevačka brina, pogledom na dva prolaza, na pitomu višovu k Miljevcim i Pronini. Motreć grad Ključić ma s koje strane bilo, mило se oku predstavlja. Kako se ulegnuta kosa razmakla u pačetrovnoj prostorini, tako se i temelj gradu zasnovao pačetrovno, kako se razumije po priloženom tlorisu. Pri južnoj strani osnova mu je četverouglasta, podbočena klisurastim briegom, dočim gornju iliti sjevernu stranu zaklapaju visoki bedemi u slici bridnjaka s najvećim oblim tornjem. Prostor grada vas je smješten na površini od 90 do 100 m. dužine, 50 do 60 širine, sa podnevnim predvorjem. Ključić je bio sagrađen stranom od krupna liepo isklesana, stranom iz sitna kamena. Zidovi su mu okrhani i provaljeni na široka okna, a kamenje liepo isklesano. Pragovi, svodnici, nakitni pragovi i nadvratnici porazbijani ili razneseni u gradju okolnih i daljih zgrada i crkava.

Grad u cjelokupnoj slici bio je vještački sagrađen po starinskom sredovječnom ukusu, te mu je slika posve razredjena po ukusu starih hrvatskih gradova, kojih se ostanci danas opažaju u bibrirskoj i kninskoj županiji. Donji iliti podnevni dio na usku pačetrovnu prostoru nakvrčio se na štrme provale visokim zidovima i ulaznim vratima, na koja se ulazilo iz velikog

predvorja, koje je sa zapadne strane imalo dvojna čvrsta vrata na obluk. Srednja pola grada sa jugo-zapadne strane obžetana visokim i jakim zidovima od krupna tvrda uzidana kamena sa oblim prozorima, pasovima iliti kvirima. U tom predjelu dizaše se visoka palača na tri sprata, sa tri reda prozora i sa liepim poglednikom na sriedi. Kakova oblika bili su prozori, nemože se razabrati, jer na toj strani zidovi i prozori nemilo su oštećeni i razvaljeni. Unutrnji razdjeli soba i hodnika, prama tlorisu, vidi se, da su bili udobno i sjajno, po gospodsku razporedjeni.

Rušenje i vrieme sasvim je primrielo sliku i gradju Nelepićeve palače u Ključiću, tako, da mogu kazati, da od te krasne zgrade ostaju jedino okr-

Razmjer : 1 = 800 met.

hani visoki zidovi 10, 12 m. visine, tamni i obrasli mahovinom, te će možda prkositi zubu vremena još koju stotinu godina. Iz srednjega odijela grada u sjeverni iliti gornji uzlazilo se širokim hodnikom uz velike stepenice. U ovoj strani grada sa iztočne strane stajahu dva usporedna zida, izmedju kojih tiesne sobe, shrane i utvrde nalik boluardâ. Stupajuć u gornji predjel, dižu se dva odijela debelih zidova, metar i dva visokih. Preko tih zidova se prilazilo na oknasta vrata preko svodovnika, izpod kojih su mogle stojati shrane, oružana, pretvori. Na gornjoj sjevernoj strani diže se visoka oblica kola sa jakim pobočnim zidovima. Visoka je još 18 metara, sa tri pojasna kvira, sa uskim ulaznim vratima. Debeli zidovi kule tvrdo uzidani iz sitna kamena, kao da su saliveni. Na srednjem i trećem spratu po tri obla

prozorčića, iznutra prostrani metar, s dvora na oblo okuo obgradjeni liepo isklesanim prozorima.

Iznutra vide se u cjelini lukovi, spratni zubovi, dočim je izvana obložena pasovima, koji se vežu zdvornim velikim zubovima u razmak 5 m. jedan od drugoga. Visina kule nadmašivala je 18 m., pošto se još diže jedan pokrajni šiljak, koji se je opirao o svodovnik kule. Pred kulom iznutra grada dizao se prostran triem, kako se po vidivim biljezima još može razpoznati, dočim sa strane uz pročelni bok, gdje upire visočina kruga u temeljni podlaz gornjeg odiela grada, dizale se dvie male kule sa branilištem, naslanjajući se na debele zidove sa tri obla prozora. Ova utvrđena cjelina, na odsječenu klisu, obstojala je kao za se. Po tomu sa obranbenog gledišta Ključić je bio jako utvrđen, kao malo koji grad. U ovomu predjelu Ključić dosta nalicho Šubića Čučevu i Kličevici Ali po tragovima razvalina i oderina može se naznačiti, da je ovaj tvrdo smješteni grad razprostranjen bio mnogo više pri podnevnoj strani i prostraniji, nego li se danas daje opaziti iz preostalih ruševina. Izvanje i unutrašnje ograde i dvorišta bila su znamenita. Kad se pomisli, da je Ključić u ono ratoborno doba bio sagradjen za obranu i navalu, strategički položaj tvrđje grada malo je gdje mogao imati sgodnijega položaja. Tri puta vodila su u Ključić sa jugo-iztočne strane preko Čikale, s podnevne uz obale rječice sa pregaza na utok Čikale u Krku, te strmi put (u obsadnim prilikama) preko kose ključke, sa strane Miljevacâ, gdje su na obrani prolaza stajale jake niske utvrde, te dvostruki i trostruki zidovi. Ako površno pogledamo na razvaline Ključića — na obranbene utvrde, na njegovo znamenito dvorište, na stršeće temelje branilišta po kutovima istoga, na ulazna velika vrata na obluk svodjena, sa kvakami i udobci, na srušene prezide do prolaznog puta k Čikali, gdje je možda most obstojao: to sve u cjelokupnosti podaje nam, ako i tamnu sliku Ključića, njegove vanredne utvrde, u doba, kad se njegov mogući gospodar slavno, ako i nesretno borio proti odveć pretežne sile Mletčića, te bližih i daljih dušmana.

(Nastavit će se.)

